

مسئولیت ناشی از رعایت نکردن اصول استاندارد

در فقه و حقوق ایران

(تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۷/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۲/۱۲)

دکتر مرتضی چیت سزایان^۱

استادیار دانشگاه شهیدمطهری (ره)

چکیده

از مسائل مهم در وضعیت، بهداشت و تجارت رعایت استانداردهای جهانی است. استاندارد یادآور نظم و تنظیم و به معنای بهبود کیفیت است. وقتی سخن از استاندارد به میان می‌آید در واقع از بهبود کیفیت سخن می‌گوییم. استانداردها سلامت ایمنی و بهداشت محصولات و خدمات را تضمین می‌کنند. عدم رعایت استاندارد خسارت‌های جبران ناپذیری را به فرد و اجتماع وارد می‌کند. یکی از حقوق افراد جامعه استفاده از کالاهای بی‌ضرر و با کیفیت است. بنابراین استاندارد جزء حقوق شهروندی محسوب می‌شود. مسئله بروز خسارت و جبران آن هم در فقه و هم در قانون ایران مورد بررسی قرار گرفته است. ایجاد ضرر و زیان در فقه موجب ضمان قهری می‌گردد. طبق ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی ایران هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتي یا به هر حق دیگری که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود، مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد. در این مقاله برآن هستیم تا دلایل فقهی لزوم رعایت استاندارد و مسئولیت‌های ناشی از عدم رعایت آن را در قوانین ایران را بررسی کنیم. آیات قرآنی و روایات دعوت به دقت و انسجام و اتقان در امور دارند و اینکه باید کار را درست انجام داد و موازین قانونی را دقیق رعایت نمود. از جمله قواعد فقهی که رعایت استاندارد را ایجاب می‌کنند می‌توان به قواعد لاضرر، تسبیب و غرور اشاره کرد. بنابراین استاندارد اساس محکمی در فقه دارد. اما در قانون اهمیت چندانی برای آن قائل نشده‌اند. قانون ایران

^۱ Morteza.chitsazian@yahoo.com

نیازمند قوانینی محکم‌تر و بازدارنده‌تر جهت جلوگیری از بروز اهمال و کوتاهی در رعایت استاندارد و مجازات شدیدتر برای متخلفین است.

واژگان کلیدی: استاندارد، خسارت، مسئولیت، قواعد فقهی

مقدمه

زمانی که تولید با استفاده از ابزارهای سنتی انجام می‌گرفت، تعیین کیفیت و تشخیص آن کار چندان مشکلی نبود، پی بردن به کیفیت تولید و خدمت با استفاده از حواس پنج‌گانه میسر بود، اما با پیشرفت علوم، فن‌آوری افزایش جمعیت و بالا رفتن مصرف، ضرورت تولید انبوه و در نتیجه جایگزین شدن ماشین به جای انسان و ابزار دستی، دیگر سنجش کیفیت با استفاده از حواس پنج‌گانه و بدون آزمایشگاه و ابزار و توانایی‌های فنی امکان‌پذیر نبود. استانداردها، حاوی زبده‌ترین اصول تکنولوژی جهانی است که خود نتیجه و عصارهٔ قرن‌ها کوشش و پژوهش و آزمایش و خطای هزاران دانشمند و محقق و کارشناس در طی قرون متمادی بوده است. استانداردها برای حفظ سلامت ایمنی و بهداشت مصرف‌کنندگان محصولات و خدمات تهیه شده‌اند که عدم رعایت این اصول به طور مستقیم سلامتی و در نهایت جان انسان‌ها را تهدید می‌کند. باتوجه به اهمیت بالای استاندارد در درونای امروزی مقتضی است که مسئولیت ناشی از تخلف از استانداردها در تولیدات صنعتی از منظر فقه و قانون ایران روشن گردد.

بخش اول: تعریف استاندارد

استاندارد واژه‌ای انگلیسی به معنای پرچم و علم است، و از کلمه Stand به معنی ایستادن، ماندن، و قرار گرفتن اخذ شده است. استاندارد در اصطلاح متداول امروزی به معنای مقیاسی برای اندازه‌گیری، مدل و نمونه اشیاء، تعیین کمیت و کیفیت، و آنچه دارای مشخصات رسمی است به کار می‌رود. استانداردها مدارکی دربرگیرنده قواعد و رهنمودها یا ویژگی‌هایی برای فعالیت‌ها یا نتایج آنها هستند که به منظور استفاده مکرر عمومی، ایجاد

۱. اکبری حقیقی، کریم، استاندارد چیست و استاندارد کردن برای چه هدفی است؟، تهران، موسسه استاندارد و تحقیقات